

The background of the entire image is a soft-focus photograph of yellow cosmos flowers. One flower is in sharp focus in the center-left, showing its multiple petals and dark center. Other flowers are blurred in the foreground and background. The overall color palette is dominated by the yellow of the flowers and the various shades of green from the foliage.

BIOETIČKI ARBORETUM

Zagreb,
22. - 23. travnja 2024.

BIOETIČKI ARBORETUM

Zagreb, Hrvatska, 22. – 23. travnja 2024.

BIOETHICAL ARBORETUM

Zagreb, Croatia, 22–23 April, 2024

Osnivači i organizatori simpozija
Bioetički arboretum

Hrvatsko filozofsko društvo

Hrvatsko bioetičko društvo

Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku
Sveučilišta u Zagrebu

Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku

Suorganizatori simpozija
Bioetički arboretum

Odsjek za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Botanički Vrt Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

The founders and organisers of the symposium
Bioethical arboretum

Croatian Philosophical Society

Croatian Bioethics Society

University Centre for Integrative Bioethics,
University of Zagreb

Centre for Excellence for Integrative Bioethics

The co-organisers of the of the symposium
Bioethical arboretum

Department of Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Zagreb

Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science,
University of Zagreb

**ORGANIZACIJSKI ODBOR BIOETIČKOG ARBORETUMA /
ORGANISATION COMMITTEE OF THE BIOETHICAL ARBORETUM**

Jan Defrančeski, *predsjednik / president*

(Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu /
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb)

Matija Vigato, *glavna tajnica / chief secretary*

(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb)

Mira Matijević, *poslovna tajnica / business secretary*

(Hrvatsko filozofsko društvo / Croatian Philosophical Society)

Hrvoje Jurić

(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb)

Marko Kos

(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb)

Lidija Knorr

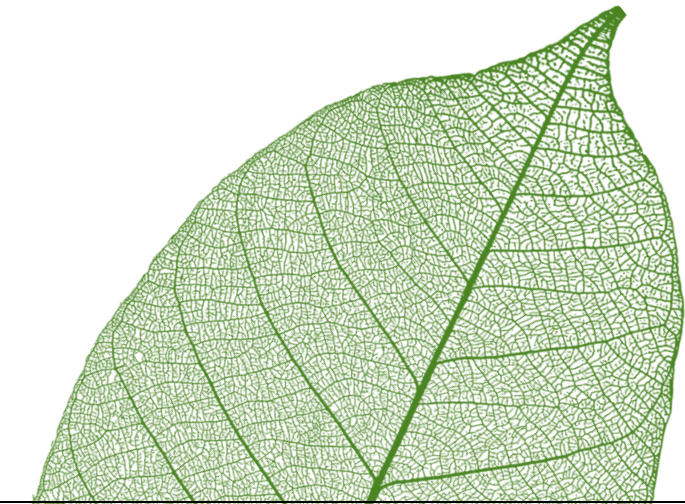
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb)

Vanja Stamenković

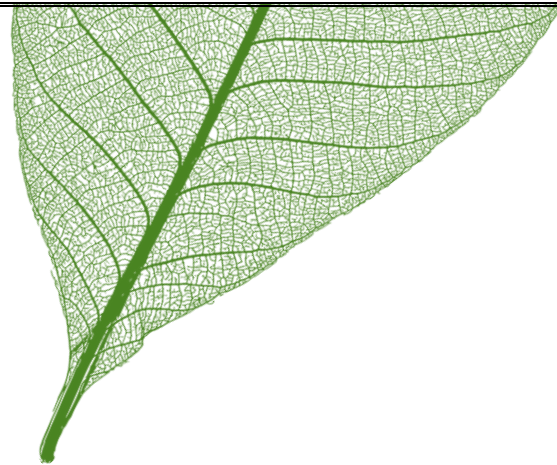
(Botanički Vrt Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu /
Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science, University in Zagreb)

**SURADNIČKI KRUG STUDENATA BIOETIČKOG ARBORETUMA /
STUDENTS COLLABORATION CIRCLE OF
THE BIOETHICAL ARBORETUM**

Lucija Benotić, Karlo Ekmečić, Mattea Merdita, Mihael Vrbanc

*Bioetički arboretum /
Bioethical Arboretum*

UVOD

Bioetički arboretum novopokrenuti je projekt simpozijuskoga karaktera u organizaciji Hrvatskog filozofskog društva, Hrvatskog bioetičkog društva, Sveučilišnog centra za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu i Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. U suorganizaciji s Botaničkim vrtom Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Odsjekom za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ove se godine *Bioetički arboretum* održava povodom obilježavanja dviju važnih obljetnica: Dana planeta Zemlje (22. travnja 2024.) i 300. obljetnice rođenja Immanuela Kanta (22. travnja 1724. – 12. veljače 1804.).

S obzirom na obilježavanje dviju obljetnica, program *Bioetičkog arboretuma* posvećen je poticanju rasprave o Kantovoj filozofiji u kontekstu brige za više-nego-ljudski svijet, s posebnim naglaskom na stvaranje orijentacijskih osnova za moralno ophođenje prema okolišu i ne-ljudskim živim bićima, ali i Zemlji u cjelini – kao našem jedinom pravom domu.

Cilj je *Bioetičkog arboretuma* potaknuti kritičko promišljanje ljudskog stanja, kroz promoviranje raznih »zelenih ideja« – od integrativne bioetike i dubinske ekologije, preko etike i estetike zaštite okoliša do ekolingvistike i ekofeminizma, ali i kroz podržavanje različitih vrsta zelenog aktivizma i ekoloških inicijativa.

Botanički vrt,
15. travnja 2024.

Jan Defrančeski
predsjednik simpozija

INTRODUCTION

The *Bioethical arboretum* is a newly launched symposium-type project organized by the Croatian Philosophical Society, the Croatian Bioethics Society, the University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb, and the Centre for Excellence for Integrative Bioethics. In co-organisation with the Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science, University of Zagreb, and the Department of Philosophy, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, the *Bioethical arboretum* is being held this year to commemorate two important anniversaries: Earth Day (April 22, 2024) and the 300th anniversary of Immanuel Kant's birth (April 22, 1724 – February 12, 1804).

With regard to the celebration of two anniversaries, the program of the *Bioethical arboretum* is dedicated to prompting the discussion on Kant's philosophy in the context of care for the more-than-human world, with a special emphasis on the creation of orientational bases for moral behaviour towards the environment and non-human living beings, but also the Earth as a whole – as our only real home.

The goal of the *Bioethical arboretum* is to stimulate critical reflection on the human condition, through the promotion of various "green ideas" – from integrative bioethics and deep ecology, through environmental ethics and aesthetics to ecolinguistics and ekofeminism, but also through supporting various types of green activism and ecological initiatives.

Botanical Garden,
April 15, 2024

Jan Defrančeski
president of the symposium

Program simpozija

BIOETIČKI ARBORETUM

Programme of the Symposium

BIOETHICAL ARBORETUM

PONEDJELJAK, 22. travnja 2024. / MONDAY, 22 April 2024

Botanički Vrt Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu (Trg Marka Marulića 9a / Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science in Zagreb (Marko Marulić Square 9a))

10.00–10.15 *Otvaranje simpozija Bioetički arboretum / Opening of the Symposium Bioethical Arboretum*

10.15–10.30 VANJA STAMENKOVIĆ: Nekoliko riječi o zagrebačkom Botaničkom vrtu / A Few Words about the Zagreb Botanical Garden

Bioetički herbarij / Bioethical Herbarium

10.30–11.00 *Plenarno predavanje / Plenary Lecture*

LIDIJA KNORR: Vrijednost prirodnih dobara / The Value of Natural Goods

11.00–11.15 *Rasprava / Discussion*

11.15–11.30 *Pauza / Break*

Sekcijska izlaganja / Section Papers

11.30–11.45 MATIJA VIGATO: Fenomenologija biljaka / Phenomenology of Plants

11.45–12.00 MATTEA MERDITA: Dubinska ekologija kao psihoterapija / Deep Ecology as Psychotherapy

12.00–12.30 *Rasprava / Discussion*

**U šetnji s Immanuelom Kantom /
Taking a Walk with Immanuel Kant**

12.30–13.00 *Plenarno predavanje / Plenary Lecture*

MARKO KOS: Fritz Jahr i očuvanje biljnog života / Fritz Jahr and the Preservation of Plant Life

13.00–13.15 *Rasprava / Discussion*

13.15–13.30 *Pauza / Break*

Sekcijska izlaganja / Section Papers

13.30–13.45 MIHAEL VRBANC: Kant i izvorište ranoromantičarske filozofije / Kant and the Source of Early Romantic Philosophy

13.45–14.00 JAN DEFRANČESKI: Næssova kritika kantijanskog uma na primjeru cvijeta *Gentiana nivalis* / Næss' Critique of the Kantian Mind Using the Example of the *Gentiana Nivalis* Flower

14.00–14.30 *Rasprava / Discussion*

14.30–15.30 *Pauza / Break*

*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu (Ivana Lučića 1a) /
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb (Ivana Lučića 1a)*

15.30–18.30 *Ekoskop: prošlost nadolazeće budućnosti / Ecoscope: The Past of the Coming Future*

KARLO EKMEČIĆ: Otudjenje od prirode / Alienation from Nature

Projekcija dokumentarnog filma / Screening of the Documentary Film: *Živjeti u prošlosti budućnosti / Living in the Future's Past* (Susan Kucera, 2018.)

Rasprava / Discussion

18.30–19.00 *Pauza / Break*

19.00 *Otvaranje umjetničke izložbe / Opening of the Art Exhibition*

MANUELA PAUK: Mikromjesta / Microplaces

BUGA KRANŽELIĆ: Maleni herojski medvjedići / Little Heroic Bears

UTORAK, 23. travnja 2024. / TUESDAY, 23 April 2024

Kant u 21. stoljeću / Kant in the 21st Century

*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu (Ivana Lučića 1a) /
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb (Ivana Lučića 1a)*

13.00–13.30 *Plenarno predavanje povodom 300. godišnjice rođenja Immanuela Kanta /
Plenary Lecture on the 300th Anniversary of Immanuel Kant's Birth*

LUKA PERUŠIĆ: Važnost Kanta u razmatranju planetarne održivosti nakon svitanja epohe umjetne inteligencije / The Importance of Kant in Considering Planetary Sustainability after the Dawning of Artificial Intelligence Era

13.30–13.45 *Rasprava / Discussion*

13.45–14.00 *Pauza / Break*

14.00–16.30 *Radionica »Plants with Benefits« / Workshop "Plants with Benefits"*

16.30–17.00 *Pauza / Break*

17.00–18.00 *Bioetički utorak: životinja kao subjekt, simbol i objekt / Bioethical Tuesday:
Animal as Subject, Symbol, and Object*

SUZANA MARJANIĆ: Zooscena ili životinja koja, dakle, izvodi / Zoostage or The Animal That Therefore Performs

Rasprava / Discussion

18.00 *Zatvaranje simpozija / Closing of the Symposium*

Karta Botaničkog vrta / Map of the Botanical Garden

- 18. polje arboretuma / 18th arboretum field: *Otvaranje simpozija Bioetički arboretum / Opening of the Symposium Bioethical Arboretum*
- 34. polje arboretuma / 34th arboretum field: *Prvo i drugo plenarno predavanje / First and Second Plenary Lecture*
- 10., 11. i 18. polje arboretuma / 10th, 11th, and 18th arboretum field: *Bioetički herbarij / Bioethical Herbarium i U šetnji s Immanuelom Kantom / Taking a Walk with Immanuel Kant*

LEGENDA (Map Key) 1:250

GU - glavni ulaz (Main entrance), PU - pomoćni ulaz (Side entrance), MU - istočni ulaz, pješački most (Eastern bridge entrance), KU - kolni službeni ulaz (Car and employee entrance), KI - informacije (Information kiosk), UV - Uprava vrta (Head office), IP - izložbeni paviljon (Exhibition pavilion), WC - javni zahod (Public toilette), 1-53 - polja u perivoju (Arboretum plots), Fb - fontana (Fountain), Je - jezera (Ponds), Ko - kompostišta (Compost), Cp - parter (Parterre), S - staklenici (Greenhouses), Sj - sjenica (Gazebo), Cd - spektar trajnica (Perennials spectrum), Sp - sistematsko polje (Systematic field), Pe - vrt božura (Wild peonies garden), Dv - dječji povrtnjak (Children and school garden), Li - livada (Meadow), Biljno-geografske skupine (Phytogeographical groups): C - alpinum (rockery), ZEU - zapadnoeuropska (West-European), A - alpska (Alpine), K - krška (Karstic), M - eumediteranska, zeljaste biljke (Eu-mediterranean, perennials), Md - mediteranska, drvenaste biljke (Mediterranean, woody plants), SBM - submediteranska (sub-Mediterranean).

Sažeci izlaganja / Paper Abstracts

Plenarna predavanja / Plenary Lectures

LIDIJA KNORR

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia*

VRIJEDNOST PRIRODNIH DOBARA

Prilikom govora o vrijednosti bilo kojeg objekta, smatra se da se vrijednost kao svojstvo nikada ne nalazi u samom objektu, već da je ona uvijek pripisana tom objektu od strane subjekta koji svojim umom procjenjuje objekt. S obzirom na navedeno, smatra se da samo čovjek nečemu može pripisati vrijednost. U predavanju će se navesti različite vrste vrednovanja objekta, preispitat će se uloga subjekta u pripisivanju vrijednosti objektu te uloga umnog subjekta u pripisivanju vrijednosti sustavu.

THE VALUE OF NATURAL GOODS

When talking about the value of any object, it is reasoned that the value as a property is never found in the object itself, but that it is always attributed to that object by the subject who evaluates the object with his mind. In regard to the aforementioned, it is considered that only a human can assign value to something. In the lecture, various types of object valuation will be discussed, questioning the role of the subject in attributing value to the object, as well as the role of the intelligent subject in attributing value to the system.

MARKO KOS

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia*

FRITZ JAHR I OČUVANJE BILJNOG ŽIVOTA

Filozofske rasprave njemačkog učitelja i teologa Fritza Jahra predstavljaju prekretnicu u povijesti filozofije morala. Jahr je kovanjem termina »bio-etika« u svojem članku iz 1926. godine pionirski otvorio vrata novoj filozofskoj disciplini. Predložio je koncept temeljen na »bioetičkom imperativu«, reviziji Kantova kategoričkog imperativa, proširenog na sve oblike života, uključujući životinje i biljke. Izlaganjem se nastoji prikazati povijesni kontekst proširenja obzora moralnog obzira sa životinjskog svijeta na biljni svijet te prirodu kao cjelinu.

FRITZ JAHR AND THE PRESERVATION OF PLANT LIFE

The philosophical discussions of the German teacher and theologian Fritz Jahr represent a turning point in the history of moral philosophy. By coining the term “bio-ethics” in his article from 1926, Jahr opened the door to a new philosophical discipline. He proposed a concept based on the “bioethical imperative”, a revision of Kant’s categorical imperative, extended to all forms of life, including animals and plants. The presentation aims to show the historical context of expanding the horizon of moral consideration from the animal world to the plant world and further nature as a whole.

LUKA PERUŠIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

VAŽNOST KANTA U RAZMATRANJU PLANETARNE ODRŽIVOSTI NAKON SVITANJA EPOHE UMJETNE INTELIGENCIJE

Budućnost umjetne inteligencije izravno je povezana s planetarnom održivošću, ali umjetna inteligencija pripada skupini umjetnih tvorevina čijem je socioekološkom otisku teško ući u trag i potrebne su zaobilazne metode rekonstruiranja operabilnosti da bi njena protega destruktivne transformativnosti postala jasno vidljiva. U izlaganju će se najprije orijentacijski oslikati uloga umjetne inteligencije u kontekstu kratkoročne i dugoročne održivosti plavoga planeta i ljudske civilizacije na njemu da bi se istaknuli neki ključni problemi lova na moć potencijala umjetne inteligencije, a zatim će se mogući odgovori na te probleme dati na temelju Kantove etike. Kantov se doprinos ne ističe radi podudarnosti Dana planeta Zemlja i njegova rođendana, nego se kroz aktualne rasprave o umjetnoj inteligenciji Kant sve više i više pokazuje kao iznimno značajan (ako ne jedini i posljednji) kontrolni i korektivni mehanizam čovječstva u pejzažu tehnoinovacijskog divljanja četvrte industrijske revolucije.

THE IMPORTANCE OF KANT IN CONSIDERING PLANETARY SUSTAINABILITY AFTER THE DAWNING OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ERA

The future of AI is directly related to planetary sustainability, but AI belongs to a group of artificial creations whose socio-ecological footprint is difficult to trace and requires backdoor methods of reconstructing operability to make its dimension of destructive transformativeness clearly visible. The talk will first outline the role of AI in the context of the short- and long-term sustainability of the blue planet and human civilisation on it, to highlight some key problems of the hunt for the power of AI potential, and then provide possible answers to these problems based on Kant's ethics. Kant's contribution is highlighted not because of the congruence between Earth Day and his birthday, but because current discussions on artificial intelligence show how Kant is becoming an extremely important (if not the only and final) control and corrective mechanism for humanity in the landscape of the techno-innovative rampage of the Fourth Industrial Revolution.

JAN DEFRANČESKI

*Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
University Centre for Integrative Bioethics, University of Zagreb, Croatia*

**NÆSSOVA KRITIKA KANTIJANSKOG UMA NA PRIMJERU
CVIJETA *GENTIANA NIVALIS***

Arne Næss u svojim je spisima nerijetko kritički promišljao temelje Kantove filozofije morala. Naime, za razliku od Kanta koji je davao prednost »moralnom djelovanju« utemeljenom na disciplini uma, odnosno dužnosti i obvezatnosti moralnog subjekta prema univerzalnom moralnom zakonu, Næss je davao prednost »lijepom djelovanju« koje je utemeljeno na inklinaciji, odnosno ljubavi i dobrohotnosti moralnog subjekta prema više-nego-ljudskom svijetu. Danas je razlika između lijepog i moralnog djelovanja – koja svoje korijene vuče još iz Kantove *Kritike praktičkog uma* – najjasnije očitana u razlici između etike i estetike okoliša, dvaju suvremenih filozofskih disciplina u kojima je moguće razabrati i čvrste temelje Næssova misaonog nasljeđa. Referirajući se na njegovo promišljanje biljnoga svijeta, s posebnim naglaskom na njegov opis i estetski doživljaj cvijeta *Gentiana nivalis*, u ovom izlaganju pokušat ću predstaviti glavne točke Næssove kritike kantijanskog uma u kontekstu suvremene rasprave o razlici između etike i estetike okoliša.

**NÆSS' CRITIQUE OF THE KANTIAN MIND USING THE EXAMPLE
OF THE *GENTIANA NIVALIS* FLOWER**

In his writings, Arne Næss often critically reflected on the foundations of Kant's moral philosophy. Namely, in contrast to Kant, who gave priority to "moral action" based on the discipline of the mind, i.e. the duty and obligation of the moral subject to the universal moral law, Næss gave priority to "beautiful action" which is based on the inclination, i.e. love and benevolence of the moral subject towards the more-than-human world. Today, the difference between beautiful and moral action – which traces its roots back to Kant's *Critique of Practical Reason* – is most clearly outlined in the difference between environmental ethics and aesthetics, two contemporary philosophical disciplines in which it is possible to discern the solid foundations of Næss' intellectual legacy. By referring to his reflections on the plant world, with a special emphasis on his description and aesthetic experience of the *Gentiana nivalis* flower, in this presentation I will try to present the main points of Næss' critique of the Kantian mind in the context of the contemporary debate on the difference between environmental ethics and aesthetics.

MATTEA MERDITA

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

DUBINSKA EKOLOGIJA KAO PSIHOTERAPIJA

U ovom izlaganju bavit ću se dubinskom ekologijom Arnea Næssa i načinom na koji ista može služiti kao psihoterapeutska praksa. Iako je poznata kao filozofski pristup koji stavlja naglasak na »biocentizam« ispred »antropocentrizma«, dubinska ekologija također predstavlja i društveno-politički pokret koji se zasniva na ekološkoj znanosti. Kao takva, dubinska ekologija postavlja mnoga važna pitanja koja mogu biti od izuzetne važnosti pri različitim psihoterapeutskim praksama. Primjerice, psihološke vježbe mogu uključivati prakse svjesnosti, kognitivno-bihevioralne strategije i tehnike upravljanja stresom, dok se »povećanje svijesti« – kao navlastiti cilj psihoterapije – ujedno pokazuje i kao svojevrsni cilj Næssove dubinske ekologije. Tako se uvođenjem načela dubinske ekologije u psihoterapiju ujedno otvaraju vrata holističkom pristupu liječenja, koji povezuje život na svim razinama i podiže razinu svijesti na stupanj dostojan svakog živog bića.

DEEP ECOLOGY AS PSYCHOTHERAPY

In this presentation, I will deal with Arne Næss' deep ecology and how it can serve as a psychotherapeutic practice. Although it is known as a philosophical approach that emphasizes "biocentrism" over "anthropocentrism", deep ecology also represents a socio-political movement based on ecological science. As such, deep ecology raises many important questions that can be of great importance in various psychotherapeutic practices. For example, psychological exercises can include mindfulness, cognitive-behavioural strategies, and stress management techniques, while "increasing awareness" – as the main goal of psychotherapy – is also shown to be a peculiar goal in Næss' deep ecology. Thus, by introducing the principles of deep ecology into psychotherapy, the door is also opened to a holistic treatment approach, which connects life on all levels and raises the level of consciousness to a level worthy of every living being.

MATIJA VIGATO

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

FENOMENOLOGIJA BILJAKA

Biti-na-mjestu, biti-u-svijetu podijeljenom na *iznad* i *ispod* zemlje, komunicirati putem kemijskih signala, kretati se u odnosu na gravitaciju i svjetlo – ovo su neke od karakteristika fenomenologije biljaka kao iznimno bogatog oblika inteligentnog života. U ovom će se izlaganju predstaviti filozofske teorije o biljkama kod Aristotela, Hegela i Husserla te pokušati povezati uvidi neurobiologije i fenomenologije kako bi se preispitalo uobičajeno shvaćanje biljaka kao jednostavnih, pasivnih i nepomičnih. Cilj je izlaganja pokušaj stavljanja u perspektivu biljaka kao oblika života koji je postojao daleko prije ljudi i neljudskih životinja, te nanovo postavljanje pitanja: *što znači imati iskustvo* i *što znači biti živ?*

PHENOMENOLOGY OF PLANTS

To be-in-a-place, to be-in-the-world divided into *above* and *below* ground, to communicate via chemical signals, to move in response to gravity and light – these are some of the characteristics of plant phenomenology as an exceptionally rich form of intelligent life. This presentation will introduce philosophical theories about plants from Aristotle, Hegel, and Husserl, attempting to connect insights from neurobiology and phenomenology to reassess the common understanding of plants as simple, passive, and immobile. The aim of the presentation is to attempt to take the perspective of plants as a form of life that existed long before humans and non-human animals, and to revisit the questions: *what does it mean to have experience* and *what does it mean to be alive?*

MIHAEL VRBANC

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

KANT I IZVORIŠTE RANOROMANTIČARSKE FILOZOFIJE

Cilj je ovog izlaganja pokušati uspostaviti poveznicu između Immanuela Kanta i karakterističnog duhovnog pokreta koji je nastao među širokim krugom filozofa, umjetnika i mislilaca koji su djelovali u Njemačkoj na kraju 18. i početkom 19. stoljeća, a koje možemo zajednički svrstati pod razdoblje ranog romantizma. Rani romantičari uvelike su gravitirali oko Johanna Gottlieba Fichtea, a mnogi su bili i njegovi učenici. Mladi Fichte, s druge strane, vlastiti uzor vidi u tada prominentnoj figuri königsberškog filozofa Immanuela Kanta – i njegovoj kritičkoj filozofiji. Nastojati ćemo pronaći nit koja povezuje Kantov utjecaj s izvorištem ranoromantičarske filozofije na samom pragu klasičnog njemačkog idealizma.

KANT AND THE SOURCE OF EARLY ROMANTIC PHILOSOPHY

The aim of this presentation is to try to establish a link between Immanuel Kant and the characteristic spiritual movement that arose among a wide circle of philosophers, artists, and thinkers who worked in Germany at the end of the 18th and the beginning of the 19th century, and which we can collectively classify under the period of early romanticism. The early Romantics gravitated largely around Johann Gottlieb Fichte, and many were also his students. Young Fichte, on the other hand, sees his own role model in the then-prominent figure of the Königsberg philosopher Immanuel Kant – and his critical philosophy. We will try to find the thread that connects Kant's influence with the source of early romantic philosophy at the very threshold of classical German idealism.

Bioetički utorak / Bioethical Tuesday

***Bioetički utorak: životinja kao subjekt, simbol i objekt /
Bioethical Tuesday: Animal as Subject, Symbol, and Object***

SUZANA MARJANIĆ

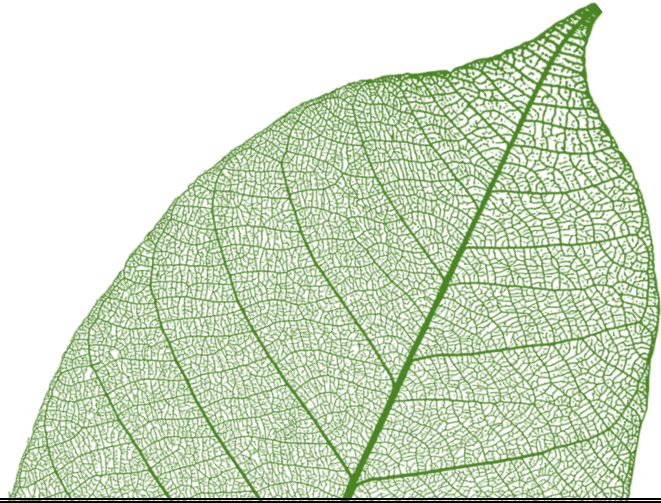
*Institut za etnologiju i folkloristiku, Hrvatska /
Institute of Ethnology and Folklore Research, Croatia*

ZOOSCENA ILI ŽIVOTINJA KOJA, DAKLE, IZVODI

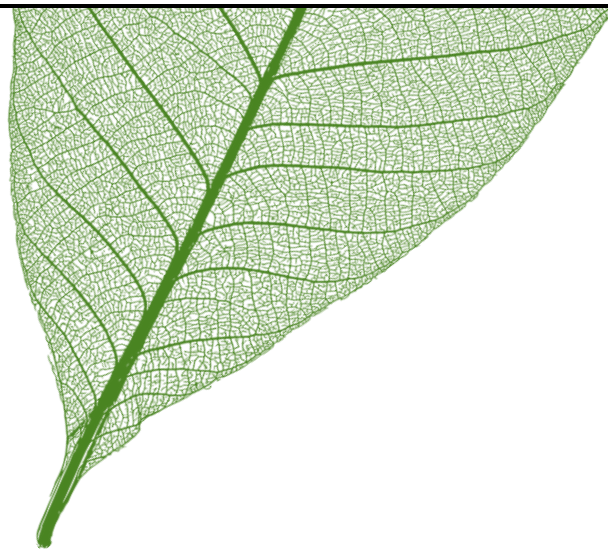
Naslov ovoga izlaganja o susretu animalistike i izvedbenih studija referira, dakako, na sada već kulturni Derridaov članak »Životinja, koja dakle, jesam« (1997, 2002) u kojemu, među ostalim, interpretira da ga ništa neće moći natjerati da više uvidi tu posvemašnju drugost svoga bližnjeg no što je trenutak kada je shvatio da »moja mačka zuri u mene gologa« (Derrida 2002: 380). Ukratko, razmotrit ćemo zbog čega je kazalište najviše antropocentrična umjetnost te o životinji kao subjektu, simbolu i objektu u neoavangardnoj i postavangardnoj vizualnoj kulturi. Trenutkom kada je žrtvena životinja nestala s ritualne scene, rođena je tragedija, pjesma jarca, jarčeva pjesma (Castellucci 2000). Kako je postanak tragedije povezan s Dionizovim kultom, kojemu je najčešće prinošen inkarnacijski jarac, nestankom scenske životinjske žrtve nastaje antropocentrična tragedija.

ZOOSTAGE OR THE ANIMAL THAT THEREFORE PERFORMS

The title of this presentation about the meeting of animal studies and performance studies refers, of course, to J. Derrida's now iconic article "The Animal That Therefore I Am" (1997, 2002) in which, among other things, he interprets that "nothing will have ever done more to make me think through this absolute alterity of the neighbour than these moments when I see myself seen naked under the gaze of a cat". (Derrida 2002: 380). In short, we will consider why theatre is the most anthropocentric art and about the animal as a subject, symbol and object in neo-avant-garde and post-avant-garde visual culture. The moment when the sacrificial animal disappeared from the ritual scene, tragedy was born, the "goat's song" (Castellucci 2000). As the origin of the tragedy is connected with the cult of Dionysus, to whom the incarnational goat was most often offered, the disappearance of the stage animal sacrifice creates an anthropocentric tragedy.

Ekoskop / Ecoscope

Ekoskop: prošlost nadolazeće budućnosti / Ecoscope: The Past of the Coming Future

KARLO EKMEČIĆ

*Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb*

OTUĐENJE OD PRIRODE

Moderni, digitalni svijet postoji već godinama kao opreka prirodi. Ljudi su u vlastitom naumu da nadvladaju prirodu stvorili svijet u kojemu su postali »apsolutni vladari«. Naime, ljudi bježeći od prirode sami sebi stvaraju problem jer ona čini bitan faktor njihova opstanka. Ljudi, naime, žive od prirode i crpe njezine resurse (od namirnica i plodova zemlje do fosilnih goriva). S druge strane, ljudi se skrivaju od prirode – ona im je strana. Iako su priroda i njezini darovi esencijalni za ljudsko preživljavanje, ljudi uporno okreću glavu od toga i pokušavaju živjeti u svijetu koji su sami stvorili. No, za sve to nisu krivi samo ljudi. Brzina i užurbanost današnjeg života rijetko im dopuštaju da vidi dalje od lokalnog parka. To, međutim, ne opravdava naše »suvremeno stanje« koje smo sami uzrokovali. Jedini planet koji imamo i od kojega živimo tretiramo kao da imamo »rezervne planete«. Eksploatiramo njegove resurse radi luksuza, a ne radi neophodnosti (a često i ljude). U tom smislu imamo dva konkretna problema: *nerazumno crpljenje prirodnih resursa i ljudsko otuđenje od prirode*.

ALIENATION FROM NATURE

The modern, digital world has existed for years as an opposition to nature. In their own intention to dominate nature, people created a world in which they became “absolute rulers”. Namely, people running away from nature create a problem for themselves because nature is an important factor in their survival. Namely, people live off nature and draw its resources (from food and fruits of the earth to fossil fuels). On the other hand, people hide from nature – it is foreign to them. Although nature and its gifts are essential for human survival, people persistently turn their heads away from it and try to live in a world of their own making. But people are not the only ones to blame for all this. The speed and busyness of today’s life rarely allows them to see beyond the local park. This, however, does not justify our “contemporary state” which we have caused. We treat the only planet we have and from which we live as if we have “spare planets”. We exploit its resources for luxury, not necessity (and often people). In this sense, we have two concrete problems: *the unreasonable exploitation of natural resources and human alienation from nature*.

Radionica / Workshop

***Radionica »Plants with Benefits« /
Workshop “Plants with Benefits”***

LUCIJA BENOTIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

RADIONICA »PLANTS WITH BENEFITS«

Biljke su tijekom povijesti poimane kao pasivna bića, što je posljedično usporilo razvoj i promišljanje o etici biljaka. Doduše, do sada su provedena mnoga istraživanja – kako na polju biologije, tako i u, primjerice, psihologiji – koja objašnjavaju kako su biljke veoma aktivna i kompleksna bića, a koja impliciraju i problematiziranje odnosa ljudi prema njima. Na tome se tragu javljaju dva pitanje: (1) shvaćaju li ljudi da oni jesu priroda, te (2) ne duguju li ljudi odgovornost prema onome što im omogućuje život? Na početku radionice pokušat će se predočiti kompleksnost biljaka, kao i raznolike koristi koje ljudi od njih mogu imati. Svaki će sudionik radionice dobiti priliku presaditi biljku koju sâm izabere. Tim izborom pokušat će se naglasiti osjećaj odgovornosti kod sudionika. Nakon predstavljanja koncepta biofilije te filozofskih razmišljanja o etici biljaka, otvorit će se vrijeme za diskusiju. Temeljna je svrha radionice potaknuti refleksiju nad vlastitom percepcijom i odnosom prema biljkama. U razvijanju takve jedne posebne povezanosti s izabranom biljkom, pokušat će se potaknuti i drukčiji način razmišljanja, pa čak i odnos prema prirodi koja nas okružuje.

WORKSHOP “PLANTS WITH BENEFITS”

Throughout history, plants have been understood as passive beings, which consequently slowed down the development and reflection on the ethics of plants. But many studies have been carried out so far – both in the field of biology and, for example, in psychology – that explain how plants are very active and complex beings, and which imply the problematization of people’s relationship with them. On that note, two questions arise: (1) do people understand that they are nature, and (2) do people not owe responsibility to what enables them to live? At the beginning of the workshop, an attempt will be made to present the complexity of plants, as well as the diverse benefits that people can derive from them. Each workshop participant will have the opportunity to transplant a plant of their choice. This choice will try to emphasize the sense of responsibility among the participants. After the presentation of the concept of biophilia and philosophical reflections on the ethics of plants, time will be opened for discussion. The main purpose of the workshop is to stimulate reflection on one’s own perception and attitude towards plants. In developing such a special connection with the chosen plant, an attempt will be made to stimulate a different way of thinking, and even a relationship with the nature that surrounds us.

Umjetnička izložba / Art Exhibition

***Umjetnička izložba »Mikromjesta« /
Art Exhibition “Microplaces”***

MANUELA PAUK

*Akademija likovnih umjetnosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /
Academy of Fine Arts, University of Zagreb, Croatia*

MIKROMJESTA

Ime umjetničkog rada: DSUP.

Godina nastanka: 2023.

Tehnika: prostorna instalacija – fotoluminiscentna skulptura dugoživca, epruvete sa stalkom, eterična ulja, plava UV svjetla, stol i postament.

Dimenzije: cca 4 x 5 x 3 m, skulptura 60 x 120 x 50 cm.

Mjesta izlaganja: Rad je bio izložen na izložbi »A Hard Rain's A-Gonna Fall« u Centru za kulturu Travno, odnosno u Atomskom skloništu Mamutice u Zagrebu.

MICROPLACES

Name of the artwork: DSUP.

Year of creation: 2023.

Technique: spatial installation – a photoluminescent sculpture of a tardigrade, test tubes with a stand, essential oils, blue UV light, table, and pedestal.

Dimensions: approx. 4 x 5 x 3 m, sculpture 60 x 120 x 50 cm.

Places of exhibition: The work was exhibited at the “A Hard Rain's A-Gonna Fall Exhibition” in the Travno Culture Centre, that is, in the Mamutica Atomic Shelter in Zagreb.

Fotografija / Photograph 1: DSUP (Manuela Pauk, fotografirao / photographed by: Zvonimir Ferina)

Fotografija / Photograph 1: DSUP (Manuela Pauk, fotografirao / photographed by: Zvonimir Ferina)

BUGA KRANŽELIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska /

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

MALENI HEROJSKI MEDVJEDIĆI

Ljudska bića teže fenomenu sigurnosti tijekom cijele svoje povijesti. Ona može biti ostvarena (ili ugrožena) na pojedinačnoj, društvenoj, državnoj ili međunarodnoj razini, a upravo zbog njezine kompleksnosti i široke podjele – nailazimo na različite definicije *sigurnosti*. U prilog njezinoj složenosti idu i istraživanja Arnolda Wolfersa, švicarsko-američkog pravnika i stručnjaka za međunarodne odnose, koji sigurnost opisuje kao *neodređeni simbol* koji može, ali i ne mora imati određeno značenje. Bez obzira na složenost pojma, većina će *sigurnost* poimati kao osiguravanje vrijednosti i stanja vitalnog značaja. No, osjeća li se suvremeni čovjek sigurnim? Zbivanja u posljednjih nekoliko godina pobudila su sumnju u životnu stabilnost i udobnost, a sukladno tome i izazvala međusobno nepovjerenje.

Ratno stanje najveći je izvor straha za čovjeka (pa tako i za oduzimanje sigurnosti), a kojeg je današnji čovjek itekako svjedok – ako ne direktno, onda indirektno putem masovnih medija. Strah od nuklearnog oružja potiče na promišljanja o mogućoj samoobrani, a svoja rješenja za ista predstavila je umjetnica Manuela Pauk u svojoj umjetničkoj instalaciji DSUP (2023.). DSUP (engl. *damage suppressor*) također je oznaka i za protein koji u sintezi s DNA smanjuje njegovo raspadanje za 40 %, ako je isti izložen UV radijaciji. Specifičan je za dugoživce (engl. *tardigrade*), mikro životinje čija su staništa mahovine i mora. Zbog svojeg načina kretanja, ti su mikroorganizmi bucmastog izgleda dobili i drugi naziv: *vodeni medvjedići*. Taj nam nadimak može biti zanimljiv i zbog simbolično-nostalgичnog poimanja medvjedića: *najdražeg plišanca* iz djetinjstva, atributa sigurnosti bez kojeg je bilo teško zaspati. S druge strane, u ovom se kontekstu valja prisjetiti i animiranog serijala *Leteći medvjedići*, koji se svim silama bore protiv raznih zala u svijetu, u kojemu pozitivci uvijek bivaju pobjednicima, dok negativci doživljavaju svoju transformaciju u bolje osobe. U svakom navedenom scenariju – *medvjedići* imaju herojsku, zaštitničku ulogu.

Uz epruvete, mirisna ulja, mahovinu i ostale elemente, glavni je fokus autoričine instalacije upravo skulptura dugoživca uvećanog 1.000 puta, točno onoliko koliko brojimo njihovu dozu otpornosti na radijaciju u usporedbi s čovjekom. Skulptura je položena na stol za istraživanje te uz ostale segmente rada na promatrača ostavlja dojam laboratorijskog istraživanja.

Što će biti s dugoživcima ako nam dopuste da ih upoznamo? Hoće li medvjedići postati heroji i ove priče? Ili će ovoga puta narasti i postati krvoločni predatori u obliku neuništive vojske koja se bori za interese ljudoždera? Hoće li ljudska masa iskoristiti *dobra* još jedne vrste za vlastite interese (te je potencijalno uništiti i izgubiti zauvijek) ili je 21. stoljeće doba kada ćemo barem pokušati razumjeti da nismo najjači? To su samo neka od pitanja koja si možemo postaviti (i pokušati odgovoriti) gledajući rad Manuele Pauk na ovoj izložbi.

LITTLE HEROIC BEARS

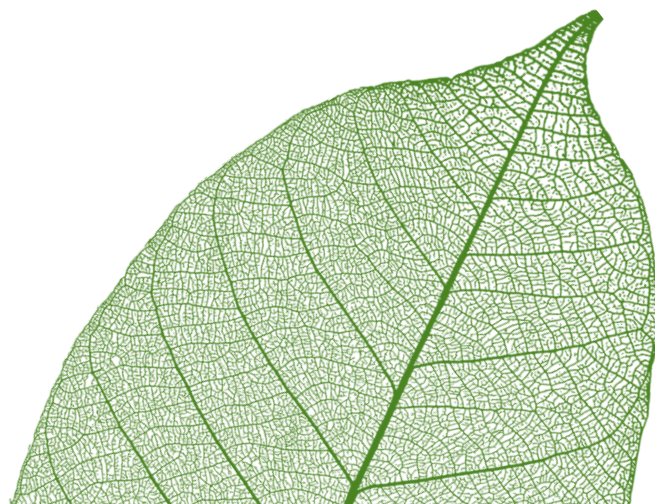
Throughout their entire history, human beings have yearned for the phenomenon of safety. It can be realized (or endangered) on an individual, societal, national, or international level, its complexity and wide range are the exact reasons why we find – different definitions of the term *safety*. Adding to its complexity, the research of Arnold Wolfer, a Swiss-American lawyer and expert in international affairs, describes safety as an *unspecified symbol* that can, but doesn't have to have a specified meaning. Without regarding the complexity of the term, many will interpret safety as an insurance of quality and the state of vital being. However, does a contemporary human being feel safe? Events spanning over the last few years have given rise to doubt in life stability and comfort, which in turn has also given rise to mutual distrust.

The state of war is the greatest source of fear for humans (including the deprivation of security), which contemporary human beings bear witness to – if not directly, then indirectly through the mass media. The fear of nuclear weapons prompts reflection on possible self-defence, and artist Manuela Pauk presented her solutions for the same in her art installation DSUP (2023). DSUP (*damage suppressor*) is also a designation for a protein that, in synthesis with DNA, reduces its decay by 40 %, if it is exposed to UV radiation. It is specific for tardigrades, micro-animals that inhabit moss and sea. Due to the way they move, these chubby-looking microorganisms have also been dubbed as: *water bears*. The nickname itself can also be interesting because of its symbolic and nostalgic interpretation of: a (*teddy*) *bear*; a favourite plushie from childhood, the symbol of security without which falling asleep was made hard. On the other hand, in this context, we should also remember the animated series *Flying Bears*, which fight with all their might against various evils in the world, in which the positive always win, while the negative experience their transformation into better people. In each of the above scenarios, *teddy bears* have a heroic, protective role.

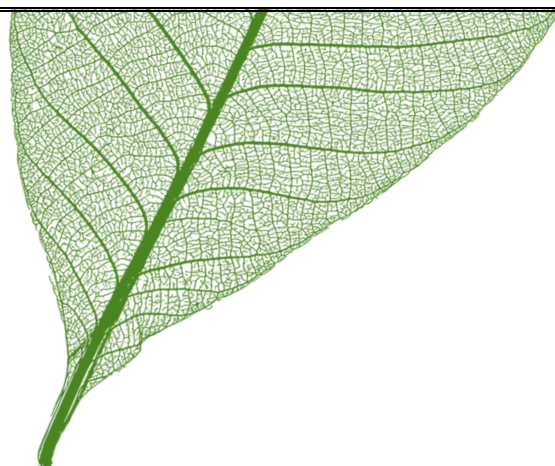
Alongside test tubes, essential oils, moss, and other elements, the main focus of the author's installation is exactly the aforementioned tardigrade, enlarged 1.000 times, the exact number of times in which their resistance to radiation trumps that of humans. The sculpture, lying on a research table alongside other segments of the installation, leaves the observer with the impression of laboratory research.

What will happen to the tardigrades if they allow us the chance to get to know them? Will bears once again become the heroes of the story? Or will they instead turn into bloodthirsty predators taking the shape of an indestructible army fighting for the interest of man-eaters? Will the human mass use the *goods* of another species for their interests (and potentially destroy it and lose it forever), or is the 21st century the age when we will at least try to understand that we are not the strongest? These are just some of the questions that we can ask ourselves (and try to answer) while looking at Manuela Pauk's artwork in this exhibition.

Translated by: Sara Ivanković

*Botanički vrt /
Botanical Garden*

VANJA STAMENKOVIĆ

*Botanički vrt Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, Sveučilište u Zagrebu,
Hrvatska / Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science in Zagreb*

NEKOLIKO RIJEČI O ZAGREBAČKOM BOTANIČKOM VRTU

Botanički vrt Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu najstariji je sveučilišni botanički vrt u Hrvatskoj, a danas nažalost i jedini »pravi« botanički vrt, uzimajući u obzir moderne definicije i norme. Iako se radi o površinski malom vrtu, u njemu se danas uzgaja zbirka s više od 6.000 različitih vrsta biljaka porijeklom iz gotovo svih krajeva svijeta. Botanički vrt Prirodoslovno-matematičkog fakulteta od velike je važnosti za sveučilišnu nastavu botanike i srodnih područja te izvanučioničku nastavu učenika osnovnih i srednjih škola diljem Hrvatske, ali i za educiranje posjetitelja svih uzrasta i razina znanja. Unatoč važnosti na lokalnoj i nacionalnoj razini, Vrt se nažalost još uvijek bori s prizemnim problemima vezanim uz obnovu infrastrukture i važnih građevina, što nije slučaj kod ostalih botaničkih vrtova razvijenih zemalja EU i Europe. S druge strane, svi se danas suočavamo s istom problematikom utjecaja klimatskih promjena na zbirke biljaka, održivi razvoj i smanjenje bioraznolikosti.

A FEW WORDS ABOUT THE ZAGREB BOTANICAL GARDEN

Botanical Garden of the Biology Department of the Faculty of Science, University of Zagreb, is the oldest university botanical garden, and by modern definition and criteria also the only "true" botanical garden in Croatia. Although small in surface area, it holds a living plant collection of more than 6.000 species from almost all parts of the world. The Garden plays an important role in academic education in botany and related disciplines, as well as field teaching in elementary and high school education in Croatia, but also education of visitors of all ages and knowledge levels. Despite its importance at the local and national level, the Garden is still struggling with basic problems related to outdated infrastructure and major building repairs, unlike other botanical gardens in the EU and Europe. Still, we all share the same problems regarding the climate change impacts on plant collections, sustainable development, and biodiversity loss.

*Adresar sudionika / Addresses of the
Participants*

Lucija Benotić

Doktora Nikole Sertića 99
HR-48000 Koprivnica
e-mail: benoticlucija@gmail.com

Jan Defrančeski

Sveučilište u Zagrebu
Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku
Ivana Lučića 1a
HR-10000 Zagreb
e-mail: jdefranceski@gmail.com

Karlo Ekmečić

Natka Nodila 1
HR-10000 Zagreb
e-mail: karloe6@gmail.com

Lidija Knorr

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Centar za integrativnu bioetiku
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: lidijaknorr@gmail.com

Marko Kos

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: markokos@ffzg.unizg.hr

Buga Kranželić

Siget 16d
HR-10000 Zagreb
e-mail: bugavugakranzelic@gmail.com

Manuela Pauk

Mariborska 16
HR-22000 Šibenik
e-mail: manuelajepauk@gmail.com

Luka Perušić

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: lperusic@yahoo.com

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku
Šubićeva 42
HR-10000 Zagreb
e-mail: smarjanic@gmail.com

Mattea Merdita

Grada Mainza 25
HR-10000 Zagreb
e-mail: mattea.merdita@hotmail.com

Vanja Stamenković

Sveučilište u Zagrebu
Botanički vrt Biološkog odsjeka
Prirodoslovno-matematički fakultet
Trg Marka Marulića 9a
HR-10000 Zagreb
e-mail: vanja.stamenkovic@biol.pmf.hr

Matija Vigato

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za filozofiju
Ivana Lučića 3
HR-10000 Zagreb
e-mail: matijavigato@gmail.com

Mihael Vrbanc

Novi Goljak 29
HR-10000 Zagreb
e-mail: mihaelvrbanec@gmail.com

IZDAVAČ / PUBLISHER

Hrvatsko filozofsko društvo / Croatian Philosophical Society

ZA IZDAVAČA / FOR PUBLISHER

Ivo Džinić

UREDNIK / EDITOR

Jan Defrančeski

PRIJEVODI I KOREKTURA / TRANSLATIONS AND PROOFREADING

Jan Defrančeski, Marko Kos